

Dlaczego karzemy przestępców? W filozofii prawa istnieją różne teorie na ten temat, ale dwie najistotniejsze to: teoria kary zasłużonej (*just deserts*) i teoria kary optymalnej (*optimal deterrence*). Teoria kary zasłużonej, jak sama nazwa wskazuje, opiera się na przekonaniu, że przestępcy zasługują na karę, i sprawiedliwość wymaga, by ich ukarać. Teoria kary optymalnej sprowadza się do przekonania, że karanie przestępców jest uzasadnione odstraszeniem przed popełnianiem przestępstw. Karzemy przestępców po to, by (inni) nie popełniali przestępstw. Zakłada ona również, co bardzo istotne, że wysokość kary powinna być odwrotnie proporcjonalna do prawdopodobieństwa ukarania – tylko wtedy kara będzie optymalnie odstraszać od popełniania przestępstw.

Dotychczasowe badania psychologiczne wykazały, że intuicyjnie bardziej atrakcyjna dla ludzi jest teoria kary zasłużonej, a teoria kary optymalnej jest odrzucana. Nie jest jednak jasne, czy tak jest we wszystkich sytuacjach, i czy teoria kary optymalnej jest odrzucana w równym stopniu.

Celem projektu jest udzielenie odpowiedzi na pytania: W jakim stopniu ludzie nie akceptują teorii kar optymalnej? W jakiej mierze można tym poziomem akceptacji manipulować? Czy z faktu, że ludzie nie akceptują tej teorii możemy wyciągać wnioski na temat tego, jaka powinna być polityka karania?

Aby odpowiedzieć na dwa pierwsze pytania przeprowadzonych zostanie szereg badań ankietowych i eksperymentów psychologicznych. Sprawdzimy, czy ludzie w równym stopniu (nie)akceptują polityk i orzeczeń sądowych opartych na ekonomicznej teorii kar optymalnych gdy zmienia się wysokość kary. W późniejszym badaniu sprawdzimy, czy akceptacja zmienia się wraz ze zmianą proporcji zmiany kary i zmiany prawdopodobieństwa ukarania. Następnie, na podstawie rezultatów badań utworzony zostanie model opisujący zmiany akceptacji polityk / orzeczeń opartych na teorii kary optymalnej.

Odpowiedzi na trzecie z pytań udzieli ostatni etap projektu, w którym będą miały miejsce (przede wszystkim) analizy teoretyczne. To, czy opinie i intuicje na temat karania mają znaczenie, zależy w znacznej mierze od przyjętych przez nas założeń metaetycznych. Dla przykładu, zależnie od tego, czy zdecydujemy, że emocje są dobrym lub złym przewodnikiem w decyzjach moralnych, opinie na temat teorii kar optymalnych będą uzasadnione lub nie. Z drugiej strony, jeśli przyjmimy subiektywistyczne stanowisko etyczne, zakładające, że moralność daje się sprowadzić do rzeczywistych poglądów, opinie na temat teorii kar dadzą nam wprost odpowiedź na to, jaka powinna być polityka karna. Jeśli przyjmimy inne założenia, może okazać się, że opinie są pozbawione znaczenia.

Zagadnienia poruszane w tym projekcie są nie tylko niezmiernie ciekawe, mają również ogromne znaczenie dla kilku dziedzin nauki, a także pewnie znaczenie praktyczne. Fakt, że ludzie kierują się intuicjami raczej nie zgodnymi z teorią kary optymalnej nie jest niczym nowym. Nowością jest precyzyjne i dogłębne przestudiowanie kształtu tych preferencji. Następnie, w oparciu o to badanie, możemy dojść do zupełnie nowych wniosków normatywnych na temat tego, jak powinna wyglądać polityka karania. Tym samym, badania te będą miały znaczenie dla teorii prawa i psychologii moralności, ale także mogą dać wskazówki tym, którzy odpowiedzialni są za projektowanie właściwej polityki egzekwowania prawa.